

MUSEOVIRASTO

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY

Oulu

Varjakan sahayhdyskunta

Kuvaus

Varjakan alue on rakennuskannaltaan ja miljööltään parhaiten säilyneitä höyrykauden suursahan ympärille suunniteltuja sahayhdyskuntia.

Varjakansaari on yksi Pohjois-Pohjanmaan rannikolle 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa syntyneistä sahayhdyskunnista. Varjakan vanhoista tuotantorakennuksista on jäljellä enää rauniot, mutta sahatyöläisten asuntoja on säilynyt parisenkymmentä. Asuintalot on suunnitellut 1920-luvulla arkkitehti H. Andersin. Osa alueen työväenasunnoista on siirretty Pateniemeen.

Vanhan Varjakan alueella, mantereella, on säilynyt ns. Varjakan kartanon pihapiiri, johon kuuluu kolme puista asuinrakennusta 1900-luvun alusta.

Historia

Varjakan saarella toimi 1800-luvun keskivaiheilla Franzénin laivatelakka ja sen jälkeen korjaustelakka. Saarella toimi 1900-1928 myös höyrysaha, joka oli aikoinaan Pohjoismaiden suurin. Sen palveluksessa oli enimmillään noin 700 työntekijää. Sahan rakennutti Varjakka Trävaru Aktiebolaget 1900. Saha paloi 1919, rakennettiin uudelleen, mutta sen toiminta loppui pääkselin katkeamiseen 1928. Saarella oli myös sahan pääkonttori ja paloasema. Saha rakennutti työvälleen asunnot, leipomon, kaksi kauppa ja elokuvateatterin. Saaren halki kulki kapearaiteinen rautatie sahalta telakan satamaan. Mantereelle kuljettiin kapulalossilla.

Osa Varjakan rakennuksista siirrettiin Pateniemen sahan työntekijöiden asunnoiksi. Varjakansaari rakennuksineen toimi Oulu-yhtiöiden työntekijöiden kesäpaikkana vuoteen 1987, jolloin Oulunsalon kunta osti alueen. Rakennuksia korjattiin 1990-luvulla.

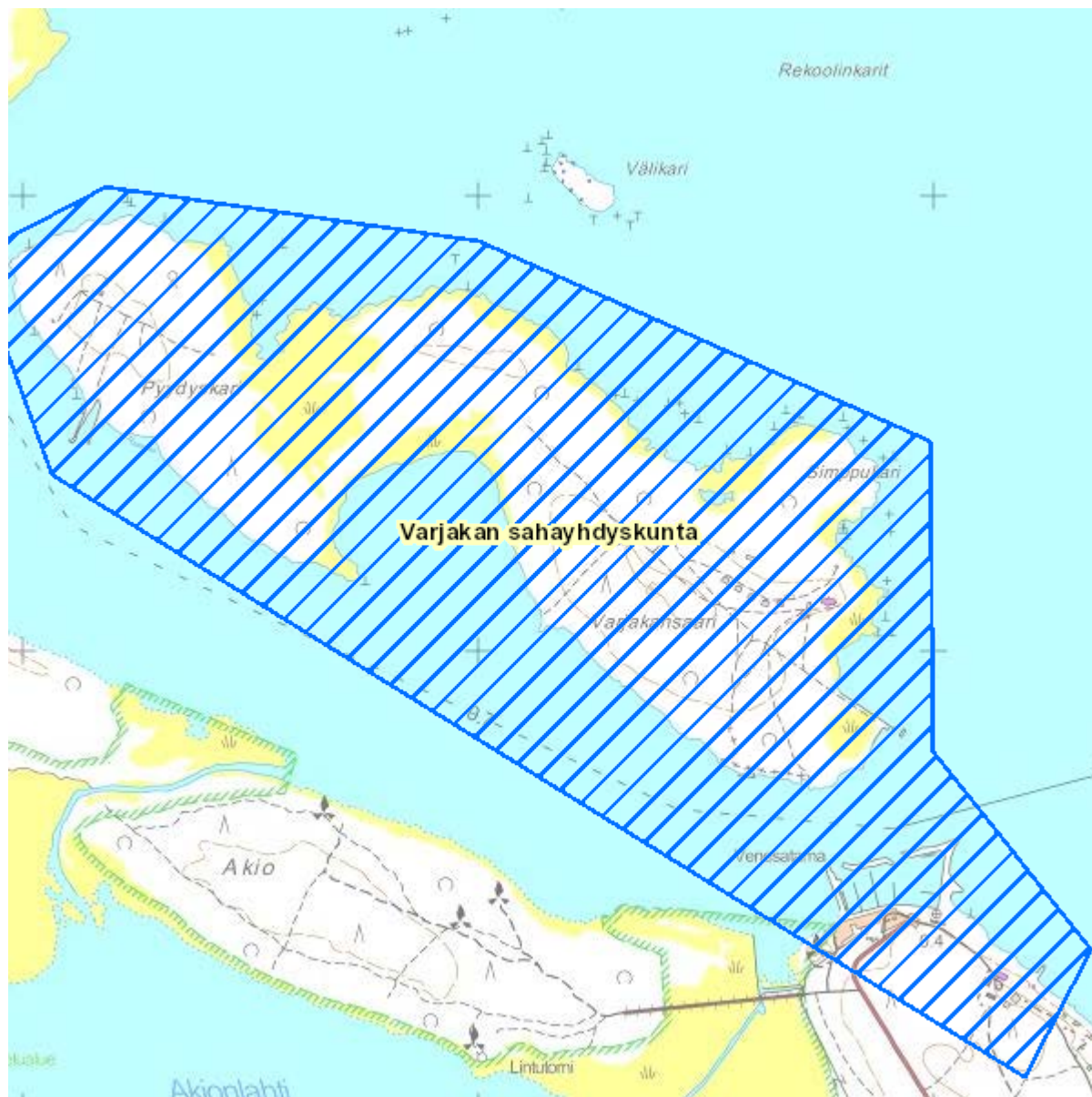
Lisätietoa

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet. Osa 1. Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto 1993.

Timo Kantonen, Satakunta sahaa Suomessa. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisu 18/1994.

Helena Hirviniemi, Oulunsalon Varjakka – rakennushistoria, käyttö ja kunnostus. Diplomityö, Oulun yliopisto 1995.

julkaisupäivämäärä 22.12.2009

pohjakartta © Maanmittauslaitos lupanro MML/VIR/MYY/258/08

Kunta: Oulu

Nimi: Varjakan sahayhdyskunta

julkaisupäivämäärä 22.12.2009